

ANTHROPOLOGICAL NOTEBOOKS 1(1); 2(1).

Društvo antropologov Slovenije/Slovene
Anthropological Society

Ljubljana 1995, 1996.

ISSN 1408-0338.

Temeljna vprašanja, s katerimi se soočamo tako pisci prispevkov kot uredniki družboslovnih in humanističnih periodičnih publikacij na Slovenskem, so vprašanja jezika in s tem povezanega občinstva, ki mu je naše pisanje namenjeno. Seveda se ne smemo slepiti, da so pisci v t. i. svetovnih jezikih kaj na boljšem od nas: enako kot mi so zafrustrirani, ker njihovih besedil v periodičnih publikacijah (z izjemo kakšnih petih do desetih najbolj osrednjih publikacij z določenega področja) v povprečju ne prebere kaj več kot peščica kolegov (če gre verjeti statistikam, naj bi znanstveni članek v povprečju prebral en bralec in pol). Marsikdo mi je že pripomnil, ko je pač beseda tekla o tem, da včasih meni, da bi bilo bolje, če bi svoja besedila preprosto skopiral v nekaj izvodih in jih poslal tistim kolegom in kolegicam, za katere ve, da jih bodo prebrali. Toda v sistemu vrednotenja znanstvenega dela to ne šteje. Štejejo samo objave in citati. In ne objave v katerihkoli publikacijah, temveč objave v osrednjih. Ne v kateremkoli jeziku, temveč v angleškem, da lahko najdemo indeks vpliva na znamenitem SSCI (*Social Sciences Citation Index*). In začarani krog je sklenjen. Toda obod tega kroga ima notranjo in zunanjo stran.

Če primerjamo odmevnost našega pisanja v na videz tako tesnem prostoru, kot je slovenski, z odmevnostjo pisanja naših evropskih kolegov, lahko ugotovimo, da ima objavljanje v domačem jeziku kar nekaj prednosti. Med najpomembnejšimi prednostmi je, da naši kolegi in kolegice pravzaprav objavljena besedila berejo. Bere jih več kot peščica, ki bi jo sicer zanimala objavljena tematika. Toda - na drugi strani - zaradi manjše konkurence oz. zaradi manjšega števila kolegov in kolegic, ki se ukvarjajo s podobnimi temami, ne prihaja do prepotrebne "kritične intelektualne mase", temveč vse prepogosto do različnih učinkov klientelizma, avtocenzure, da se ne bi komu zamerili in - na drugi strani - celo do neprijetnih medosebni obračunavanj.

Ključni argument v razmišljanju o objavljanju v domačem ali v tujih jezikih pa je dejstvo, da je izražanje v svojem jeziku bistveni del ne le javne predstavitve raziskovalnih rezultatov, temveč tudi temelj samega okolja, v katerem ta dejavnost - torej pisanje znanstvenih razprav in strokovnih besedil v humanistiki in družboslovju - nastaja in se razvija. Ne bi rad brez zadržkov trdil, da whorfovski ali wittgensteinovski pogled na jezik (saj vemo: "Meje mojega jezika so meje mojega sveta") veljata tako ultimativno, da bi zaznamovala vse (druge) razsežnosti naše "tubiti", toda jezikovno izražanje - slog, dragi moji in drage moje, slog tudi v humanistiki in družboslovju nikakor ni zanemarljiv! - v tujem jeziku (če seveda avtor nima aktivne oz. izkustvene jezikovne prakse v tem jeziku) je preveč okrnjeno, da bi se lahko

vsaj približalo izražanju v "materinem" jeziku. Družboslovni in humanistični strokovni jezik temelji na vsakdanjem jeziku in ni niti približno tako formaliziran (oz. formuliziran) kot jezik v naravoslovju. Pravzaprav je eden od epistemoloških temeljev vsakega družboslovja in humanistike.

Toda tudi epistemološko zastavljen slavospev domačim oz. domorodnim jezikom nima svojih pasti. Manj večšim piscem pač še tako vneto zaklinjanje na prednosti domačega jezika pri njihovem neuspešnem pisanju ne pomaga kaj prida. Suhoparni ljudje brez idej, brez prebliskov, brez širokega ali specialističnega korpusa (presežnega!) znanja, brez določene količine deloholizma, brez ustvarjalnega erosa in poguma ter - ponovno, drage moje in dragi moji - brez sloga pač ne morejo biti kaj prida uspešni niti v svojem niti v "tujem" jeziku. Ne glede na to pa je mogoče najti še en izjemno pomemben argument v prid pisanju v svojem jeziku: kadar opisujemo ljudi, ki berejo naš jezik, lahko računamo tudi na to, da nas bodo naši sogovorniki in sogovornice brali, da torej naše delo ni namenjeno le nekaterim našim kolegom ali - bog ne daj! - le samemu sebi.

Kakorkoli obrnemo, pisanje in objavljanje znanstvenih in strokovnih besedil ne zadeva samo pisanja posameznikov in njihovih teženj in potreb, niti ne zadeva samo vnaprejšnje usode, ki nas vrže v neki del sveta, zamejen z določenim govorom, temveč je igra, v kateri se skriva veliko več od danih in rezervnih adutov. Znanstveni jezik je neke vrste metajezik, saj skozi luščenje pojmov in doseganje občega konsenza o pomenih določenih tehničnih terminov bistveno zaznamuje izražanje v neki določeni stroki, zato moramo problematiko jezika v naši stroki razumeti dvojno: znanstveni jezik mora biti univerzalno prevedljiv, konkretno besedilo pa mora biti izvirno in neponovljivo avtorsko delo, ki, če je kaj soli v njem, prebija okvire univerzalne nomenklature. Povedano drugače: v sfero univerzalnega sodi to, kaj pišemo in katere termine uporabljamo, v sfero lokalnega pa, kako to izrazimo. Dokler nas zanima znanstveni diskurz, pač moramo vedeti, da je naše lokalno (jezikovno in epistemološko) polje le del univerzalne znanosti, toda ta znanstveni diskurz se lahko manifestira le na lokalni (tudi nacionalni) ravni. Tudi tako opevano mednarodno izdajanje znanstvenih besedil v zadnjih dveh desetletjih (ko angleškojezične knjige izhajajo istočasno v ZDA in Evropi, za nameček pa morda še v Indiji ali Avstraliji) je še kako "lokalno". (To še kako čutijo francosko in nemško pišoči avtorji - kaj šele tisti, ki pišejo npr. v arabskem, japonskem ali ruskem jeziku - saj čutijo enako frustracijo, kot mi, ker besedila v njihovem jeziku bere le malo avtorjev, ki objavljajo v teh "mednarodnih" sferah.) Toda angleščine kot *lingue franca* ne moremo več pomesti pod preprogo ali se igrati nojevskih skrivalnic. Vsak med nami, ki meni, da ima kaj povedati mednarodni strokovni javnosti, pač mora to napisati (ali dati prevesti) v angleškem jeziku, pa če mu je to všeč ali ne (še Francozi se pri tem ne morejo obnašati po francosko).

S temi temeljnimi vprašanji, s katerimi se soočamo kot pisci znanstvenih besedil, se srečujejo tudi tisti, ki odločajo o uredniški politiki posameznih periodičnih publikacij, ter

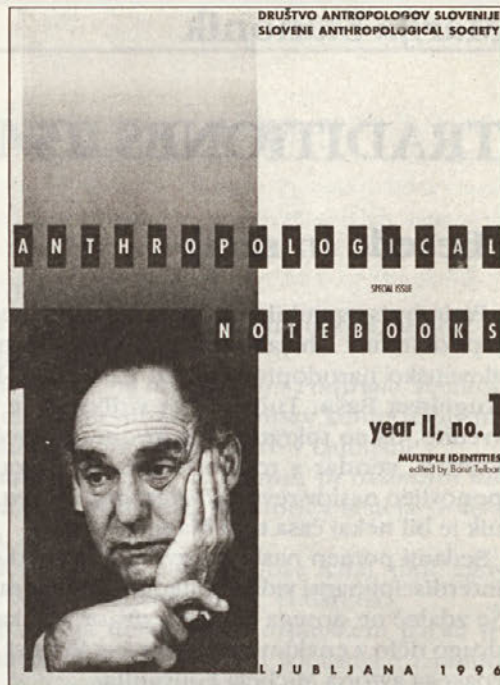
tudi tisti, ki odločajo o raziskovalni oz. znanstveni politiki določenih držav. Zadeve v praksi niso niti najmanj preproste. Eden od osrednjih kriterijev Ministrstva za znanost in tehnologijo, ki subvencionira izdajanje znanstvene periodike na Slovenskem, je mednarodna odmevnost publikacij. Če objavljamo članke v slovenskem jeziku, tej zahtevi seveda ne moremo ustreči, pa naj dodajamo še tako izčrpane povzetke člankov. Edini odgovor na tako zastavljeno zahtevo je izdajanje v osrednjem tujem jeziku, torej angleškem. Temu impulzu je sledilo uredništvo *Antropoloških zvezkov*, ki je začelo ob slovenskih zvezkih izdajati tudi angleškojezične *Anthropological Notebooks*. Izziv je velik in pogumu kolegov v Društvu antropologov Slovenije je treba le zaploskati, kajti izbor člankov v prvih dveh številkah je presenetljivo reprezentativen.

Toda ščepec dvoma ostaja. Paradoks je namreč v tem, da je avtorje, ki sicer objavljajo v osrednjih revijah, sila težko pritegniti k pisanju za neko novo periodično publikacijo iz nekega "zakotnega" dela sveta. Na drugi strani pa za takšno pisanje niso kaj prida zainteresirani niti mlajši avtorji, ki se morajo boriti za točke, ki jih prinaša odmevnejše objavljavanje. Tako v glavnem ostanejo na izbiro le posamezni prispevki, ki jih lahko zberemo na podlagi osebnih znanstev ter kakšni manj pomembni članki uveljavljenih avtorjev (ki so najpogosteje v tej ali oni obliki objavljeni tudi drugje). S tem pa seveda težko pridemo do potrebne referenčnosti.

ln, odkrito povedano, domači avtorji imajo več motivacije za izdajanje svojih člankov v osrednjih tujih oz. mednarodnih publikacijah, "na svojem terenu" pa seveda vsi skupaj raje pišemo kar v svojem jeziku.

Ta dvojna slaba vsiljena izbira se na srečo (še?) ne pozna obema ličnima izdajama Antropološkega društva Slovenije, ki sicer nosita letnici 1995 in 1996, izšli pa sta šele letos. Prva številka, ki sta jo uredili Irena Šumi in Duška Knežević Hočevar, je posvečena preminulemu avstralskemu antropologu Rogerju M. Keesingu, prinaša pa ekskluzivne članke Roya A. Rappaporta (*Zakon, pomen in holizem*), Thomasa Hyllanda Eriksena (*Pregrade: Izginjajoče ločnice socialne antropologije*), Boruta Telbana (*Antropologije čustev in obolelosti*), intervju z Anne Knudsen, nekrolog Rogerju Martinu Keesingu, poročila o nekaterih antropoloških raziskavah na Slovenskem Andreja Marušiča, Duške Knežević Hočevar, Irene Weber in Roberta G. Minnichia ter poročila s konferenc Boruta Telbana in Irene Šumi. Vsi trije nosilni članki prinašajo razmišljanja o trenutnem dogajanju v stroki in s tem bistveno posegajo v aktualno mednarodno antropološko polje. Zaradi tega lahko pričakujemo, da bo ta izdaja tudi ustrezno odmevala.

Drugo - posebno - številko je uredil Borut Telban, prinaša

pa članke raziskovalk in raziskovalcev, ki raziskujejo v pacifiškem prostoru. Ta posebna številka je v bistvu tematski zbornik, ki se večinoma vrti okoli identitet v omenjenem prostoru. V uvodnem članku o mnogoterih identitetah Borut Telban opisuje svoje občutke v letih, ko je identiteta na Slovenskem dobila povsem nove (politične) razsežnosti in jih poskuša analizirati s pomočjo konceptov, ki so jih v zadnjih desetletjih razvili posamezni antropologi, ki so se ukvarjali z vprašanji osebnih in kolektivnih identitet ter s problematiko antropološkega razmišljanja o etničnih skupinah in narodih. Robert Tonkinson piše o dinamiki identitet Avstralskih Staroselcev v oddaljenih območjih Avstralije, Christine Jourdan o legitimnosti pidžina na Salomonskih otokih, Rozanna Lilley o pogojnem sedanjiku v Hong Kongu oz. o igri trenutka, Jean Lave pa o nacionalni identiteti Britancev v Portu. Pierre Bourdieu je ponovno objavil besedilo o prepovedani reprodukciji oz. o simbolni razsežnosti ekonomske dominacije (v francoskem jeziku), ki ga je napisal že leta 1989, Michael Young piše o interpretaciji sanj pri ljudeh iz Kalaune na Papui Novi Gvineji, medtem ko piko na i besedilom v teh Antropoloških zvezkih postavi Marilyn Strathern s člankom z izzivalnim naslovom: *Brez kulture - brez zgodovine*, v katerem poudarja, da sta čas in "sedanjost" (oz. zgodovina in kultura) neločljiva, a komplementarna pojava. Nekrolog v tej številki je posvečen preminulemu Ernestu Gellnerju (izpod peresa Andreja Czeglidy-Nagya), ki mu je posvečena tudi ta številka publikacije *Anthropological Notebooks*, sledijo pa še ocena članka iz zbornika o identitetah in ločnicah v konfliktu izpod peresa Petra Wada, ter ocene knjig, ki so jih pripravili John Hutnyk, Bobby Sayyid, Borut Telban in Mark Harris.

Skratka, angleška serija Antropoloških zvezkov se je začela zelo obetavno, saj prinaša ogromno ne le zanimivega, ampak - upam si trditi - tudi obveznega branja za vas, ki berete te vrstice, toda šele tretji in četrti zvezek bosta morala prestati pravi preizkus mednarodne odmevnosti, ki bo zapечатila usodo te publikacije. Skupaj z drugimi bralci lahko upam samo na najboljše in kolegom ter kolegicam zaželim srečno pot.